

A vallási hagyomány megmerevítése a modernitással szemben

A protestáns fundamentalizmus tanítása a Biblia inspirációjáról

Szalai Miklós

A vallások — más ideológiákhoz hasonlóan — nem egyszerűen elvont, elméleti igazságok rendszerei, hanem meghatározott szociológiai csoportok, közegek életének szervezői és szabályozói. A vallási eszmék kisebb-nagyobb embercsoportoknak nyújtanak összetartó erőt, világképet, eszményeket és életmódmintákat. Természetesen az emberek mindig csak közelítően, többé-kevésbé azonosulnak a vallási eszmékkel, minden vallási csoportban megtalálhatóak a közösség rögzített hittételeitől és normáitól „elhajló” nézetek és magatartásformák. Ezekbe a — néha csak néhány tucat, de olykor több száz millió tagú — embercsoportokba az egyének — kis számú kivétellel — *beleszületnek*. Az egyén általában nem elméleti megfontolások vagy mélyebb lélektani motivációk miatt ragaszkodik a maga vallási nézeteihez, hanem azért, mert az ezektől való eltávolodás aláásná azt az érzelmi biztonságot, amelyet a közösséghez tartozás nyújt neki.

A modern társadalom viszonyai között azonban a vallásnak ez a korábbi társadalmakban meghatározó közösségszervező szerepe megrendült, ugyanis a modern életben mindenkinek egyre több esélye van arra, hogy azon a világképen, értékrenden, életmódon kívül, amelyben született és felnőtt, kapcsolatba kerüljön más nézetekkel, más értékekkel, más szokásokkal is. A XIX. században a vasút, az általános népoktatás és a sajtó, a huszadikban a rádió és a televízió, a XXI-ben pedig az internet megjelenése révén gyakorlatilag mindenkire egyre több és több információ és inger jut el a maga saját szociológiai közegén kívüli világból, s valamiféle „zárt” közösségek fenntartása egyre nehezebbé válik.

A vallási közösségek a modern társadalom növekvő pluralizálódására, az egyes emberek „életvilágának” nyitottabbá válására alapvetően kétféle módon válaszolnak. Az egyik a „nyitás”: a kísérlet arra, hogy a közösség öröklött nézetrendszerébe és életformájába integrálják a külvilágból jövő gondolatokat, információkat és értékeket. A másik a „bezárkózás”: a külvilágból jövő ingerek és információk lehetőség szerinti távoltartása, illetve gondos „szűrése”, valamint a közösség tagjainak a korábnál merevebb, egyértelműbben definiált normákkal és nézetekkel való „felvértezése” arra, hogy ellenálljanak a külvilágból jövő, és az öröklött vallásos nézetrendszerrel és életmóddal ellentétes szellemi kihívásoknak. Természetesen sem a „nyitás”, sem a „bezárkózás” nem teljesen következetesen követett stratégiák a vallások életében, amellet

sokszor egymást váltják egy-egy vallási közösség történetében: például a katolicizmusban IX. Piusz, XIII. Leó és Szent X. Piusz egymást követő pápaságai alatt.

Az alábbiakban egy olyan jelenséget szeretnék megvizsgálni, amelyet általában a „bezárkózás”, a vallási hagyomány megmerevítése paradigmaticus esetének szoktak tekinteni: tudniillik a protestáns fundamentalizmust és annak teológiáját. A Bibliát fundamentalista — vagy ahhoz közelálló — módon megközelítő kereszténység ma már nálunk is a történelmi protestantizmus komoly vetélytársa: egyrészt a történelmi felekezeteken belül létrejött szervezett és befolyásos fundamentalista irányzatok, például a református egyházban a Biblia Szövetség, másrészt új, neoprotestáns egyházak működése révén nagy hatást gyakorol a rendszerváltás körül vagy azóta felnövekedett nemzedékekre. Ezért a téma jelentősége nem korlátozódik az amerikai vallástörténetre vagy a protestáns teológia történetére, hanem a kérdés itt és most is fontos lehet nekünk.

A Biblia tévedhetetlenségének elve a protestáns fundamentalizmusban

Habár a fundamentalista kereszténység közvetlen alapvetését, amelyről a mozgalom a nevét is kapta, az 1910–1915 között megjelent *The Fundamentals* (Az alapok) című, Los Angelesben kiadott könyvsorozat jelentette, a fundamentalizmus teológiai alapjai némileg korábban alakultak ki, az úgynevezett princetoni teológusok: Charles Hodge (1798–1881), fia, Archibald Alexander Hodge (1823–1886) és Benjamin Breckinridge Warfield (1851–1921) munkásságában. Ez nem azt jelenti, hogy a mai fundamentalizmus teológiája azonos lenne a princetoni teológiával, hiszen ez utóbbi szigorú kálvinista teológia volt, amelyben az eleve elrendelés fogalma központi szerepet játszott, míg a mai fundamentalizmusra ez egyáltalán nem jellemző. Amellett a mai fundamentalista ideológiában, — ha nem is mindig, de nem lebecsülendő csoportokban — fontos szerepet játszik az Istennel való közvetlen kapcsolat: a „vezetés”, a csodák és a karizmatikus jelenségek, amelyekkel szemben a princetoni teológusok rendkívül kritikusak voltak. De a fundamentalizmusnak a Bibliához való viszonyát mégiscsak a princetoni teológia, a Biblia inspiráltságának Hodge–Warfield-féle elmélete alakította ki.

A fundamentalizmusnak a Bibliához való viszonyáról az átlagember azt gondolja, hogy a fundamentalista olyan keresztény, aki „szó szerint értelmezi” a Bibliát. Azonban ez közelebbi vizsgálódás után nem bizonyul igaznak. Interpretációs problémák, szimbolikus vagy a szöveg történeti kontextusára hivatkozó értelmezések éppúgy léteznek a fundamentalizmusban, mint a nem-fundamentalista kereszténységben. Ami a fundamentalista írásmagyarázatot a kereszténység más hagyományaitól elválasztja, az nem a szószertiség, hanem a *tévedhetetlenség* elve. A fundamentalisták azt vallják, hogy az Ó- és Újtestamentum, hogy idézzem Charles Hodge-t:

„Isten Szava, amely a Szentlélek ihletése alatt iratott ... s következképpen mentes bármilyen tévedéstől a keresztény tanítást, a tényeket, vagy a gyakorlati előírásokat illetően.”¹

Ami még nagyon fontos, ez a tévedhetetlenség kiterjed a keresztény hitet és erkölcsöt nem érintő kérdésekre is.

„A Szentírás ihletettsége” — mondja Hodge — „kiterjed ezeknek a kanonizált könyveknek az egész tartalmára. Nem korlátozódik az erkölcsi és vallási igazságokra, hanem vonatkozik a szövegeknek a tényekkel — legyenek ezek tudományosak, történelmiek, vagy földrajziak — kapcsolatos állításaira is ..., kiterjed mindenre, amit bármelyik szent szerző igaznak állít.”²

A princetoni teológia további fejlődése során az ifjabb Hodge és Warfield munkásságában a tévedhetetlenség tanítása még merevebbé vált. Charles Hodge még megengedte, hogy olyan, csekély jelentőségű tényeket illetően, mint például hogy egy csatában 23 000 vagy 24 000 embert mészároltak le, a Biblia esetleg tévedhet, vagy a szövegek ellentmondhatnak egymásnak. Ahogy írta: „Egyetlen épeszű ember sem tagadná, hogy a Parthenon márványból épült, azért, mert itt vagy ott egy-egy homokkő-szemcsét találunk benne.”³ Az ifjabb Hodge és Warfield viszont nem ismert el ilyen csekély jelentőségű kivételeket sem. Egy 1881-ben a *Presbyterian Review*-ban az inspirációról megjelent — mérvadó jelentőségűvé vált — közös tanulmányukban leszögezik, hogy annak, aki bármilyen tévedést tulajdonít a Biblia szövegének, először is bizonyítania kell, hogy a tévesnek vélt állítás benne van a Szentírás eredeti kézírataiban, másodsor is, hogy ez az állítás volt a szentíró szavainak a valódi, szándékolt értelme, végül pedig, hogy az állítás közvetlenül ellentmond a tudomány, a történelem vagy a Biblia valamely másik igazságának.⁴ Nem nehéz belátnunk, hogy Hodge és Warfield olyannyira megszigorították a tévesség bizonyításának feltételeit, hogy gyakorlatilag lehetetlenné is tették azt.

Annak érdekében, hogy a tévedésmentesség elvét „megmentse” egy esetleges megcáfoltatástól, a fundamentalista bibliamagyarázat ide-oda ingadozik a szó szerinti és a nem szó szerinti értelmezés között. Olykor az értelmezés teljesen ellentétes azzal, amire a szöveg szerzője nyilvánvalóan gondolt, vagy ahogyan az elfogulatlan olvasó természetesen értené a szöveget. Hágár elűzetéséről például azt olvassuk a Bibliában, hogy Hágár a kisleányát, Izmaelt a vállán cipelte a sivatagban, majd amikor elfogyott az ivóvízük, sírva letette egy bokor alá a gyermeket, mert nem akarta látni, amikor a gyermek meghal. Majd Isten angyala egy forrást mutatott Hágárnak, amelyből vizet vett a tömlőbe, és megittatta a kisleányt. (Gn 21,15–19)

Teljesen nyilvánvaló a szövegből, hogy egy legfeljebb három–négy éves gyerekről van szó. Mivel azonban a Genesis 17. része 23. verséből tudjuk, hogy amikor Isten

¹ Charles HODGE: *Systematic Theology*. James Clarke Co., London 1960. I. 152. (eredeti kiadás 1871–1872).

² HODGE (1. jz) I. 163.

³ HODGE (1. jz) I. 170.

⁴ Archibald HODGE — Benjamin WARFIELD: „Inspiration”, *The Presbyterian Review* (1881. ápr.) 237.

megparancsolta Ábrahámnak, hogy önmagát és egész házanépét metélje körül, akkor Izmael tizenhárom éves volt, így az elúzetéskor már legalább tizennégy-tizenöt éves kellett, hogy legyen. Ezért a fundamentalista kommentátorok azt állítják, hogy a gyermek „vállon vivése” úgy értendő, hogy a törekeny szervezetű kamasz fiú, aki édesanyjánál kevésbé volt hozzászokva a sivatagi életkörülményekhez, az anyja vállára támaszkodott. Az ilyen, a szövegeket erőltetetten harmonizáló magyarázatok százait találjuk a fundamentalista bibliakommentárokból. Természetesen az allegorikus, sőt az erőltetett bibliaértelmezéseknek hatalmas hagyománya van a fundamentalizmuson kívül is: csakhogy a kereszténységnek ezek a más tradíciói *elismerik és vállalják*, hogy valamilyen, a Biblián kívüli tekintély (például a katolikusoknál a szent-hagyomány és az egyházi tanítóhivatal) sugallja ezeket az értelmezéseket. Ami olyan sebezhetővé teszi a fundamentalista Biblia-magyarázatot, az az, hogy a fundamentalisták azt állítják: az ő értelmezéseiket maga a Biblia szövege diktálja.

Ezzel el is érkeztünk a Biblia tévedhetetlenségéről szóló Hodge–Warfield-féle elmélet másik alapvető vonásához: *magát a Biblia tévedhetetlenségére vonatkozó tanítást is* egyedül maga a Biblia támasztja alá. A princetoni iskola szerint a Biblia tévedhetetlenül inspirált, mert annak mondja magát — és ha nem fogadjuk el a Biblia tanítását erről, akkor egyáltalán nem tekinthetjük a Bibliát megbízhatónak semmilyen más kérdésben, tehát a kereszténység legalapvetőbb igazságait illetően sem. A bibliai hely, amelyre hivatkozni szoktak itt, általában a 2T 3,16: „A teljes írás Istentől ihletett és hasznos a tanításra, a feddésre, megjobbításra, az igazságban való nevelésre.” Szoktak hivatkozni még 2P 1,20–21-re is: „Tudván először azt, hogy az írásban egy próféta szó sem támad saját magyarázatból. Mert sohasem ember akaratából származott a próféta szó; hanem a Szent Lélektől indítatva szólottak az Istennek szent emberei.”

Olykor a fundamentalisták nem a Biblia szövegére, hanem Krisztus és az apostolok tekintélyére hivatkoznak, arra, hogy Krisztus és az apostolok tanították, hogy a Szentírás Istentől ihletett és tévedhetetlen, és ezért, ha ebben nem volt igazuk, akkor nem bízhatunk bennük semmilyen más vonatkozásban sem. De ez az érvelés — tekintettel arra, hogy Krisztus és az apostolok tanítását kizárólag a Bibliából ismerjük — voltaképpen azonos az elsővel.

Habár a fundamentalista teológusok az ellenkezőjét állítják, nyilvánvaló, hogy a Hodge–Warfield-féle elmélet *nem* felel meg a történelmi kereszténység tanításának, hanem ahhoz képest újszerű. Ami magát a Bibliát illeti: az idézett bibliai helyeken nincs szó a tévedhetetlenségről, még kevésbé arról, hogy a tévedhetetlenség a hittől teljesen független kérdésekre is vonatkozna, főleg pedig egyáltalán nem világos, hogy a szöveg mit ért a „teljes Írás”-on, hogy pontosan mely könyvek tartoznak bele a Szentírás fogalmába. Nem is lehet az, hiszen az Újszövetség kánonja csak évszázadokkal később szilárdult meg a kereszténységben.

A Biblia ihletettségének felfogása a keresztény hagyományban

Ami a Biblia utáni keresztény teológiai hagyományt illeti: tény az, hogy a modern értelemben vett kritikai bibliatudomány kérdéseit, módszereit és eredményeit az egyházatyák korában és a középkorban természetesen nem ismerték, s a szöveget általában tévedhetetlennek tekintették. Ámde a teológiai vitákban sokszor bevallottan teljesen allegorikus, tipologikus értelmezésekre, olykor-olykor pedig apokrif könyvekre hivatkoztak, s a Szentírást nem önmagában, hanem csak az Egyház értelmezésében tekintették tévedhetetlennek.⁵

Ami pedig a reformáció korát illeti: Luther mélyen lenézte a Szentírás szövegeinek egymással való erőltetett harmonizálását, s bizonyos bibliai könyveket — azokat, amelyek nem voltak összhangban saját teológiájával — oly mértékben nem tartott fontosnak a Biblia lényegi mondanivalója szempontjából, hogy az általa fordított német Bibliában függelékként adatta ki őket. Kálvin pedig készséggel elismerte kisebb történelmi, illetve filológiai tévedések lehetőségét a Bibliában. Meglehetősen higgadtan vizsgált olyan felvetéseket is — pl. a dávidi zsoltárok némelyikének a Makkabeusok korában való keletkezését —, amelyeket a mai fundamentalisták felháborodva utasítanak vissza.⁶

Még inkább nyilvánvaló az, hogy a történelmi kereszténység a Biblia inspiráltságának alapját *nem* a Biblia öntanúságában látta. Az egyházatyák korában a Biblia kinyilatkoztatott voltának alapja mindenekelőtt az Egyház Krisztusról való történelmi tanúságtétele volt — nem pedig megfordítva. Ahogyan Ágoston fogalmazott: „Nem hinném az Evangéliumot, ha az Egyház nem tanítaná.” A későbbiekben, a középkor és a kora újkor hitvédelmében a kinyilatkoztatás hitelessége mellett elsősorban a csodákkal és a beteljesült jövendölésekkel érveltek. A protestáns kereszténységben pedig ezeket az érveket — ha nem is teljesen, de többé-kevésbé — felváltotta a Szentlélek belső tanúságtétele. Idézzük az angolszász kálvinizmus legfontosabb történelmi dokumentumát, a Westminsteri Hitvallást a Szentírásról:

Tartalmának mennyei jellege, doktrínáinak hatékonysága, stílusának magasztossága, minden részének egybehangzó volta, egész célja (tudniillik, hogy minden dicsőséget Istennek adjon), az ember egyedüli üdvözülési módjának teljes feltárása, sok más összehasonlíthatatlan kiválósága és teljesen tökéletes volta, mind olyan érvek, melyek bőséges bizonyítékul szolgálnak arra nézve, hogy ez Isten Igéje. *Mégis a mi teljes meggyőződésünk és bizonyosságunk a Szentírás tévedhetetlen igazsága és isteni autoritása felől a Szentlélek belső munkájából származik, amely az Ige által tesz bizonyosságot szívünkben.*

Ezzel szemben a Szentlélek belső tanúságtétele a Hodge–Warfield-féle doktrínában teljesen elsikkad.

⁵ James BARR: *Escaping from Fundamentalism*. SCM Press, London 1984. 149.

⁶ BARR (5. jz) 47. James BARR: *Fundamentalism*. SCM Press, London 1977. 172.

A protestáns fundamentalizmus történelmi okai és szerepe

Mi történt itt? Miért ment át a Szentírás isteni ihletettségről szóló keresztény, illetve protestáns tanítás a Princetoni teológusok kezei között ezen a sajátos fejlődésen? A magyarázatot a kor szellemi helyzete adja meg. A XVIII. század előtti kereszténység nagyjából-egészéből elfogadta a Biblia tévedhetetlenségét, de nem fogta fel a kérdést olyan mereven, s nem tulajdonított neki olyan jelentőséget, mint a modern fundamentalizmus. Ámde a XIX. század közepére-végére a Biblia szövegkritikai módszerekkel való kutatása a kérdések, hipotézisek, sőt a megbízható tudományos eredmények százait produkálta. Számos bibliai könyvről derült ki, hogy nem, vagy nem egészében az írta, akinek a Biblia tulajdonítja, számos történelmi eseményről kiderült, hogy nem úgy történt, ahogyan a Biblia leírja. S a történeti-kritikai módszerre ráépült egy egész új teológia, a XIX. század liberális protestáns teológiája, amely többé-kevésbé átértelmezte a történelmi kereszténység számos tanítását.

A fundamentalizmusnak ez egyértelműen negatív fejlemény volt: a fundamentalista teológusok úgy látták, hogy a modern teológusok célja az, hogy a lerontsák a Biblia tekintélyét, s úgy értelmezzék a Bibliát, ahogy nekik tetszik, illetve ahogy az a szekularizálódó modern világnak éppen megfelel. A fundamentalisták szerint — hasonlóan az általuk mélyen megvetett római katolicizmushoz — a „modern” teológusok is — szubjektív emberi vélekedéseket, emberi hagyományokat helyeznek az Isten kinyilatkoztatott Szava fölé.

A történettudományi kérdésfeltevések lavinájával s a modern teológusok „önkényes” vélekedéseivel szemben szükség volt egy teljesen objektív, világosan körülhatárolt „gátra”, egy olyan kritériumra, amely világosan kijelöli, hogy mi számít hiteles keresztény vélekedésnek, és mi nem. A „Szentlélek belső tanúságtételére” való hivatkozást tehát ki kellett küszöbölni, hiszen ez valami szubjektív, valamiféle „érzést” tett volna meg a vallási igazság kritériumává.

És mivel a fundamentalisták szigorú protestánsok voltak, a *sola Scriptura*-elv követői, az objektív kritérium szerepét nem tölthette be semmi más a Biblia szövegén kívül: nem hivatkozhattak sem a hitvallások, sem valamilyen egyházi hagyomány vagy intézmény tekintélyére.

De a Hodge–Warfield-féle inspirációs elmélet történelmi funkciója ennél összetettebb. Az elmélet nemcsak a fundamentalizmusnak a kereszténység többi formájától való világos elhatárolását szolgálta, hanem egyszersmind a fundamentalisták sorainak „szorosabbra zárását” is.

Az inspiráció ezen elmélete egyértelműen nem a kívülállóknak szólt — mi több, maga Hodge és Warfield óva intettek attól, hogy a hithirdetés során rögtön a tévedhetetlen verbális inspiráció tanával kezdjék megnyerni a nem-hívőket.⁷ Az is mutat-

⁷ HODGE — WARFIELD (4. jz.) 226.

ja ezt, hogy Hodge és Warfield — kiváltva más protestáns teológusok bírálatát⁸ — a bibliakritikával nem az inspirációra, hanem mindig tudományos, történelmi-filológiai érvekre hivatkozva vitáztak.

Az inspiráció elmélete inkább a fundamentalista eszmeiséghez való hűség „tesztjeként” funkcionált. Hiszen az érvelés körben forgó: a Biblia tévedhetetlenül sugallt, mert sugallt, tehát tévedhetetlen módon ezt állítja önmagáról. Ezért csak azok fogadhatták el, akiknek gondolkodása az ideológia körén belül maradt. Mint láttuk, az idézett bibliai helyek csak akkor alkalmasak a tévedhetetlen verbális inspiráció alátámasztására, ha a fundamentalizmus szemüvegén át olvassuk őket, s ha elfogadjuk, hogy egy-egy bibliai kijelentés — a szöveg keletkezésének irodalmi-történelmi kontextusától és a Biblia egészén belül betöltött helyétől függetlenül — önmagában alkalmas teológiai kérdések eldöntésére. Más szavakkal: ha elfogadjuk a fundamentalizmus teológiai módszerét.

Az a keresztény tehát, aki kész volt elfogadni ezt a tanítást, ezzel tanúságot tett a fundamentalista ideológiához való tökéletes lojalitásáról. Így vált a fundamentalizmus olyan zárt táborra a kereszténységen belül, amelynek semmilyen más teológiai irányzattal nincs igazi szellemi kapcsolata.

A tanúsága ennek az eszmetörténeti jelenségnek egyszerűen az, hogy egy megváltozott szellemi környezetben — bármennyire is szeretnénk — *nem lehet* teljesen hűnek maradni egy meghatározott eszméhez. Azért nem lehetünk a modern korban „teljesen ortodox” keresztények, mert olyan kérdésekkel kerülünk szembe, amelyek Jézus, az apostolok, az egyházatyák, vagy akár a reformátorok számára fel sem merültek. A bibliakritika, a Szentírás történelmi megbízhatóságának kérdése pedig egyike ezeknek a kérdéseknek: szükségképpen történetietlenül járunk el, ha megpróbáljuk eldönteni, hogy például Jézus, aki természetesen — mint mindenki a korabeli zsidóságban — Mózesnek tulajdonította a mózesi könyveket és Dávidnak a zsoltárokat, „mit válaszolt volna”, ha ismeri azokat a filológiai és történelmi tényeket, amelyek ez ellen a mózesi, illetve dávidi eredet ellen szólnak. Ezért a protestáns fundamentalizmus, amikor szubjektíve őszintén hű akart maradni a Bibliához és a keresztény teológiai hagyományhoz, akkor valójában a saját álláspontját „húzta rá” a Biblia és a keresztény teológia szövegeire.

Az evangélikál kereszténység lényegi mondanivalói: a megtérés középpontba állítása, a Krisztusban való megváltásunk személyes elfogadása és átélése, a Bibliának mint a vallási és erkölcsi élet legfőbb zsinórmértékének a hangsúlyozása tehát nincsenek *elválaszthatatlanul összekötve* a Szentírás princetoni doktrínájával: a keresztény hívő megmaradhat az evangélikalizmus alapján akkor is, ha nem osztja a princetoni teológia — egy meghatározott teológiatörténeti szituációban kialakult és meglehetősen merev — doktrínáját a Biblia sugalmazottságáról.

⁸ Ld. B. B. Warfield and the Doctrine of Inspiration: <http://www.americanpresbyterianchurch.org/inspiration.htm>

Függelék: A Biblia Szövetség hitvallása⁹

Hálát adunk Istennek azért az igei világosságért, amelyet elődeinknek adott, és teljes meggyőződéssel azonosítjuk magunkat a reformátori alapokon álló hitvallásokkal.

Jelen helyzetünkben mégis szükségesnek tartjuk az alábbiak hangsúlyozását:

Hisszük, hogy a teljes Írás Istentől ihletett, és Isten a Bibliában tökéletesen és hibátlanul jelentette ki magát számunkra. (2 *Tim* 3,16; 2 *Pt* 1,19–21)

Az Írás Isten beszéde, amely számunkra a legfőbb tekintély. (1 *Thessz* 2,13)

Valljuk, hogy Isten Igéje megítél és helyreigazít minket. Az embert senki és semmi nem jogosítja fel arra, hogy Isten beszédét megkérdőjelezze és felülbírálja. (2 *Tim* 3,16–17; *Zsid* 4,12; 1 *Móz* 3,1; *Rm* 9,20)

Valljuk, hogy a Szentírás Isten egységes alkotása, amelynek üzenete egymás ellen ki nem játszható és semmiféle tudományos eszközzel fel nem bontható. (2 *Pt* 3,16; *Jn* 10,35)

Valljuk, hogy a Szentírás tökéletesen tartalmazza mindazt, ami az üdvösségre szükséges, ezért a Biblián kívül egyéb kijelentésre nincs szükség. (*Zsid* 1,1)

A Heidelbergi Káté 54. kérdésére adott felelettel és Luther Nagykátéjának az Apostoli Hitvallás III. hitcikkéhez fűzött magyarázatával egyetértésben valljuk az Egyház titkát, hangsúlyozva azt, hogy Jézus Krisztus Egyházába csakis az üdvösség személyes átvételével, az újjászületés–megtérés által lehet bejutni. (*Jn* 1,12; *Jn* 3,1–8; *Mt* 3,2; *Lk* 13,3)

Valljuk, hogy a hitre jutás Isten Igéje és Szentlelke által történik, és minden Krisztusba beoltott ember a Szentlélek ajándékában részesült, hitre jutásakor a Szentlélek elpecsételte, a Szentlélek temploma lett, és ugyanakkor Krisztus testének igazi tagjává vált. (1 *Pt* 1,23; *Tit* 3,5; *Jn* 3,3–8; *Csel* 2,38; *Ef* 1,13; 1 *Kor* 6,19; 12,13)

A fentiek alapján nem értünk egyet azokkal, akik azt hirdetik, hogy a keresztség által adja Isten automatikusan az istenfiúságot és az üdvösséget. Továbbá nem értünk egyet azzal a tanítással, amely a megtérés utáni „lélekkeresztség” szükségességét hirdeti. Ezért elhatároljuk magunkat az ún. karizmatikus ill. rajongó mozgalmak tanításától.

Hisszük és valljuk, hogy minden Krisztusba beoltott engedelmes élet lelki gyümölcsöket terem és Isten dicsőségét munkálja. Valljuk a megszentelődő élet fontosságát és azt, hogy a megszentelődés egész életünkön át tart. Isten munkálja megszentelődésünket, de mi felelősek vagyunk érte. (1 *Kor* 6,20; *Jn* 15,8; *Gal* 5,22; *Mt* 7,17; 1 *Thessz* 4,3; *Fil* 3,2–15; *Fil* 2,13)

Elismerjük, és szomorúan valljuk, hogy Isten gyermekei sokszor taníthatatlanok, mert önfejűek, engedetlenek és fegyelmezetlenek. Ezért kívánjuk, hogy életünk egész területén, mind egyéni, mind gyülekezeti életünkben Isten Igéje és akarata igazítson útba, vezessen és állítson helyre minket. Hisszük és valljuk, hogy Isten Igéjének fegyelmező és helyreállító hatalma van. Ezért igényeljük és elfogadjuk Isten Igéjének intését, szükségesnek tartjuk a gyülekezeti fegyelem komolyan vételét és gyakorlását. (*Zsid* 4,2; *Tit* 2,11–12; *Csel* 5,3,4,9; *Zsolt* 119,34; *Zsid* 12,5–11)

Hisszük a Szentírás szavaival, hogy Jézus Krisztus az idők végén visszajön minden szem számára látható módon. Az ő hatalma vet majd véget a gonoszság és istentelenség minden tombolásának. (*Jel* 1,7; *Dán* 2,44)

Napjaink egyre fokozódó feszültségében és megoldatlanságaiban őt várjuk, aki teljes váltságot hoz nekünk, új eget és új földet terem, amelyben igazság lakozik. (*Fil* 3,20; *Rm* 8,23; 2 *Thessz* 1,7–10; 2 *Pt* 3,13)

Krisztus gyülekezetével együtt kiáltjuk: Jövel Uram Jézus! (*Jel* 22,20) Ámen.

Budapest, 1989. május 1.

⁹ Forrás: http://www.bibliaszov.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=7.
Letöltés: 2012. 04. 03.